

ՇԻՂՀԱՐԸ

(Առասպել)

Թափառական Շիղհարը վեր բարձրացրեց մտազբաղ աչքերը, որոնց վրա արևակեզ ճակատի խորշումներն էին իջել:

Եվ տեսավ զարմանքով, որ ա՛յն վաղեմի ծանոթ ծովը, որի շառաչուն ափերով ինքն անցել էր մի քանի անգամ իր դարավոր թափառումների անկայան ընթացքում, հիմա մի ծարավուտ և տատասկոտ անապատ է դարձել:

Եվ տեսավ, որ նախկին ծովի կանաչ ալիքների փոխարեն, որոնց վրա նավերն էին օրորվում փետուրի պես, հիմա ավազի դեղին ալիքներն են գալարվում անապատային առյուծի բաշերի պես:

Եվ նավերի փոխարեն դանդաղ քայլում է քարավանը խուլ դողանջումով:

Երկաթեղեն ոտներով մոտեցավ նա քարավանի պետին և խլաձայն հարցրեց.

- Քանի՞ ժամանակ է, որ այստեղ անապատ է գոյացել:

- Խե՛ղճ ծերուկ, իսելքդ թոցրել էս,- բարձրաձայն ծիծաղեց առաջնորդը:

- Ճիշտ եմ ասում, անծանոթ բարեկամս, տարիներ առաջ երբ անցա, այստեղ մի անեզր ծով կար, իսկ հիմա՝ անջուր անապատ է:

Եվ նրա ահագնեցիկ ձայնը գալիս էր դարերի մռայլ խորքերից:

- Սակայն քո աչքերից չի երևում, թե դու իսելագար ես: Բայց ի՛նչ անհասկանալի բաներ ես ասում: Մեր պապերի պապերի պապերը անցել են այս տեղով, ու նրանցից էլ շա՛տ առաջ շատերն են անցել, իսկ այս անապատն աշխարհի սկզբից կար ու կմնա...

Երազի մեջ էս, ծերուկ, երազի մեջ:

Մի դաժան ծաղր կծկվեց Շիղհարի սևաթույր շրթների անկյունում: Եվ նորից քայլեց առաջ:

Անցան դարեր, նորից դարեր:

Թափառական Շիղհարի հարյուր անգամ երկիրը չափող ոտները մի անգամ վերստին ուղղվեցին դեպի անապատը:

Երբ մոտեցավ ծանոթ վայրի սահմաններին, տեսավ, որ երեկվա ամայի անապատում հիմա մի մարդաշատ քաղաք է եռում:

Մոտեցավ քաղաքի մեծ դռանը և միամտորեն հարցրեց դռնապանին.

- Ի՛նչ շուտ շինեցիք այս քաղաքը:

Դռնապանը շատ տարօրինակ գտավ այս հարցը:

- Ինչպե՛ս թե... շինեցիք: Վաղո՛ւց, վաղո՛ւց գոյություն ունի այս քաղաքը. մեր պապերի պապերի պապերը չգիտեն անգամ, թե ով և երբ ձգեց այս քաղաքի հիմերը: Այս քաղաքն այնքան հին է, որքան աշխարհը:

Մռայլներով լեցուն աչքերը մեծ թափառականը նետեց քաղաքի վրա – փողոցներում և շուկաներում խոնվում էին այրեր, կանայք և երեխաներ:

Ոմանք աճապարում էին մտահոգ, ոմանք արևի տակ զվարճանում էին անհոգ, և երեխաները զվարթ խաղ էին անում աղբյուրների շուրջը:

Կանայք՝ պճնված վարդերով ու գոհարներով, հրապուրում էին հավերժական ճշմարտի և գեղեցիկի մասին, մարդու տիեզերական արժեքի և նրա գերագույն նպատակների մասին...

Նորից մի դաժան ծաղր գալարվեց՝ անապատի օձի պես՝ Շիդհարի մթազին շրթների վրա:

Այն թռչող վայրկյանը, որ մարդիկ կյանք են անվանում, հավերժական է թվում այս խեղճերին... Սակայն, ով փրկարար պատրանք... Իրենց խիսունջից տիեզերական օվկիանի խորհուրդներն են լուծում և օրենքներ են սահմանում անհունին և անսահմանին...

Անապատի վրայից սահող ամպի ստվերից ավելի ստահոգ է ձեր էությունը... Սակայն տեսնենք վաղը ի՞նչ է լինելու...»:

Եվ վերստին քայլեց անդուլ դարերի թափառականը:

Անցան դարեր, նորից դարեր, և եկավ վաղը:

Հիշեց Շիդհարը վաղեմի քաղաքը և ուզեց այցելել նրան:

Երբ հասավ նրա սահմաններին, տեսավ, որ քաղաքի տեղը հիմա փռվում է մի դաշտավայր՝ ծաղկավետ և գարնանագեղ: Գետակի ափին պարում էին ու երգում նորաբողբոջ աղջիկները:

Եվ հովիվը արածեցնում էր խաշների հոտը սրնգի դայլայլների տակ:

- Ո՞ւր գնաց այստեղից քաղաքը,- հարցրեց նա հովվին:

- Ի՞նչ քաղաք,- ապշեց հովիվը:

- Տարիներ առաջ իսկ և իսկ այս կողմերն էի. մի մարդաշատ քաղաք էր եռում այստեղ: Նրա մասին է խոսքս...

Հովիվը քար կտրած նայում էր Շիդհարին:

- Ե՞րբ առաջ եկավ այս դաշտը,- հարցրեց Շիդհարը:

- Ի՞նչ սարսափելի բաներ ես ասում. ես քեզ չեմ հասկանում... Մեր պապերի պապերի պապերը, և էլի առաջ, այստեղ իրենց հոտերն են արածեցրել: Այս դաշտը կար աշխարհի սկզբից և կմնա...

Հինավուրց թափառականի մռայլ շրթները նորից գալարվեցին, և արգահատանքի մի հայացք դաշտյնի պես շողաց նրա աչքերում:

«Եղկելի մարդիկ, երեկը նրանց համար գոյություն չունի, այսօրն է նրանց համար միակ իրականը... Երգում են, պարում և չգիտեն, որ իրենց ոտների տակի երեկվա գերեզմանը վաղը իրենց գերեզմանն է լինելու...»:

Եվ նորից քայլեց Շիդհարը: Ձյունաթույր մազերը ալեկոծվում էին նրա մթին ճակատի վրա: Քայլում էր և հոգու խորքում դառնագին խորհում միամտության և նրա գոյության ակնթարթի վրա և բոլոր իրերի գահավերժ հոսման վրա...